

кладена / Пер. проф. І.Огієнка. – Київ : Українське Біблійне Товариство, 2003. – 1166 с. – ISBN 966-7136-29-9.

2. Генон Р. Символи священної науки. / Р. Генон. – М.: "Беловоде", 2002. – 496 с. – ISBN 5-88901-008-5.

3. Керлот Х. Словарь символов. / Х. Керлот. – М.: "REFL-book", 1994. – 608 с. – ISBN 5-87983-014-4.

4. Кун Н. А. Мифы Древней Греции. / Н. А. Кун – М.: "РИК Русанова", ООО "Издательство Астрель", ООО "Издательство АСТ", 2000. – 528 с. – (Мифы народов мира).

5. Поснов М. Э. Гностицизм II века и победа христианской церкви над ним [Текст] / М. Э. Поснов. – Репр. воспроизведение изд. 1917 г. – Влххelles : Жизнь с богом, 1991. – 825 с.

6. Фрейд З. Тотем и табу. / З. Фрейд; [Пер. с нем. Н.В. Вульфа]. – СПб.: Азбука-классика, 2005. – 256 с. – ISBN – 5-352-01625-0.

7. Шоу Трумана. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.kinopoisk.ru/film/4541/>. – Назва з екрана.

8. Элиаде М. Тайные общества. Обряды инициации и посвящения. / М. Элиаде. – М.: "Университетская книга", 1999. – 356 с.

Надійшла до редколегії 16.02.16

Пасечник А. С.

РЕЛИГИОЗНАЯ СИМВОЛИКА В КИНОФИЛЬМЕ "ШОУ ТРУМАНА"

Проведено дослідження кінофільма "Шоу Трумана" з релігієзнавчої точки зору. Установлено наявність релігіозної символіки, гностическої та християнської. Це, в першу чергу, імена Трумана ("Настоящий человек") и Кристофа (созвучно на языке оригинала с Христом), режиссер как демиург в гностицизме, инициация в духе христианства ("водой и духом"), история Сильвии в духе библейского мифа о грехопадении.

Ключевые слова: Шоу Трумана, гностицизм, христианство, демиург, инициация.

Pasychnik A. S.

RELIGIOUS SYMBOLISM IN THE TRUMAN SHOW

The article is about religious symbolism in The Truman Show. Religious (Gnostic and Christian) symbolism established in The Truman Show. They are the names of Truman ("True man") and Christof (Christ); the creator of The Truman Show as the demiurge in Gnosticism; Christian initiation ("be born of water and of the Spirit"); Silvia's story as the bible myth about Fall.

Key words: The Truman Show, Gnosticism, Christianity, demiurge, initiation.

УДК 272+172

С. І. Присухін, канд. філос. наук, доц.

ПРИНЦИП СПІЛЬНОГО БЛАГА В СОЦІАЛЬНОМУ ВЧЕННІ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

Стаття присвячена аналізу сутнісних характеристик принципу спільного блага в системі соціально-етичних цінностей християнської культури, враховуючи нагальну потребу якнайшвидшого подолання "культури смерті" та облаштування чи не єдиної її альтернативи – культури життя (за концепцією культури життя Івана Павла II).

Ключові слова: благо, матеріальні і духовні блага, спільне благо, гідність людської особи, відповідальність і спільне благо, спільне благо і індивідуальне добро, спільне благо і суспільний мир.

Утвердження принципу спільного блага в сфері людського співжиття подається Соціальним Вчительством Католицької Церкви як найважливіша передумова формування і розвитку нової гуманітарно наповненої цивілізації – "цивілізації любові".

В енциклопедії "Redemptor hominis" ("Відкупитель людства", 04.03.1979 р.) Іван Павло II наголошував на тому, що християни повинні відчувати обов'язок щодо спільного блага (спільного добра), який допомагає становленню "сумлінних громадян" у державі, водночас такий же обов'язок несе й держава: "Церква завжди повчала, що першим обов'язком влади є необхідність піклування нею про спільне благо всього народу; звідси походять основні права самої влади" (17) [13]. Загалом принцип спільного блага став пропагуватися Іваном Павлом II як головний спосіб вирішення суперечності між спільним і особистісним призначенням благ.

Провідна роль і значення принципу спільного блага були обґрунтовані свого часу Томою Аквінським (бл. 1225–1274 рр.), який говорив про те, що кожний окремо взятий орган людського тіла працює на тіло загалом і водночас на самого себе, тобто заради блага цілісного тіла. Кожна людина має власну роль і призначення в світі (мету життя), що не виключає взаємодії окремих осіб заради отримання спільного блага. Потреба більшості людей у взаємодопомозі співвідноситься з Божими заповідями блаженства, тому істинне людське співтовариство це не просто механічна сума окремо взятих осіб, які захищають приватні інтереси, а навпаки, воно є результатом волевиявлення Бога, який у такий спосіб утверджує спільне благо (один із виявів блаженного життя), до якого рухається людське співтовариство загалом, а не егоїстично, одноосібно, порізно [2, с. 994].

В іншій богословській інтерпретації, наприклад, у Душпастирській конституції "Gaudium et Spes" ("Радість і

надія", 07.12. 1965 р.) (у підрозділі "Спільне благо"), принцип "спільного блага" визначають, послуговуючись формулюванням Івана ХХІІІ, поданим спочатку в енциклопедії "Mater et Magistra" ("Мати і Вчителька", 15.05.1961 р.), а потім розвинуте в "Pacem in terris" ("Мир на землі", 11.04.1963 р.), як сукупність таких вимог соціального життя, що дозволяють і суспільствам, і окремим його членам досягнути повніше та швидше власної досконалості [3, с. 527]. За словами Івана ХХІІІ, спільне благо (загальне добро) торкається життя всіх людей: "До цього блага за самою його природою кінче причетні всі члени суспільства, хоча і в різний спосіб" [7, с. 17], воно вимагає розсудливості від кожної окремо взятої особи, а особливо від такої, яка має владу [8, с. 447].

Катехизм Католицької Церкви логічно продовжує, що зміст спільного блага (спільного добра) розкривають три взаємопов'язані складові: по-перше, спільне благо передбачає повагу до гідності людської особи – "в ім'я загального добра громадські владні структури зобов'язані поважати невіддільні права людської особи" [8, с. 447]. Це право людини діяти за відповідною нормою власного сумління, скерованою "на захищення приватного життя, й на слухну свободу також у справах релігійних" [3, с. 527]. По-друге, воно налаштує на захист соціального добробуту і здійснення потреби подальшого розвитку суспільства: "розвиток є підсумком усіх суспільних обов'язків. Особливим способом владі належить право розв'язувати в ім'я загального добра суперечки між різними особистими інтересами" [8, с. 448]. Влада має за обов'язок зробити все необхідне для розвитку соціального життя, забезпечити людей "харчуванням, одягом, помешканням, правом на свободний вибір життєвого стану, правом на закладання сім'ї, на виховання, на працю, на добре ім'я, на пошану, на відповідну інформацію, на поступовування за правильни-

ми засадами людського сумління..." [3, с. 527]. По-третє, утверджує загальне добро шляхом встановлення суспільного миру. Інакше кажучи, спільне благо залежить від тривалості і гарантій безпеки з боку справедливого державного устрою. Спільне благо передбачає гарантії безпеки з боку справедливої держави людському співтовариству та його окремим членам чесними засобами, які "становлять основу права для законного, особистого і колективного захисту" [8, с. 448].

Принцип спільного блага утверджується головню у сфері державної політики, яка стає засобом його реалізації: "Держава повинна захищати загальне добро громадянського суспільства, окремих громадян та посередницьких інститутів" [8, с. 448]. Це зумовлено тим, що потреба в інтеграції між людьми в суперечливому процесі суспільного розвитку невинно зростає. Катехизм пропонує положення, згідно з яким "єдність людської родини (в усіх формах спільнот. – Автор), що об'єднує її члени, які користуються тією природною гідністю, становить універсальне загальне добро" [8, с. 448]. Все це вимагає нового змісту в організації спільноти людей, здатної "подбати про різноманітні потреби людей, так у діяльності життя соціального, до якої належить справа прожитку, здоров'я, виховання, праці, як і в деяких конкретних обставинах, які трапляються, наприклад, як потреба підтримати розвиток недорозвинутих народів, зарадити бідуванням розпоросених по цілому світі збігів, підтримати емігрантів та їх сім'ї" [3, с. 609]. Організація нового рівня людського співтовариства стає важливим завданням поряд із стратегічною потребою захищати і розвивати людське життя в межах кризи сучасної цивілізації ("культури смерті").

За Катехизмом Католицької Церкви, спільне благо (спільне добро) потребує його практичного здійснення на рівні дій і вчинків окремо взятої особи. Аргументами до подібного висновку виступають положення Конституції "Gaudium et Spes", які говорять про те, що "соціальний лад і його прогрес повинен постійно служити на благо осіб, бо слід, щоб устрій речей підкорявся правопорядкові осіб, а не навпаки, як на це вказав сам Господь, коли сказав, що субота була встановлена для людини, а не людина заради суботи" [3, с. 527]. Як зазначив Іван ХХІІІ, "природа того ладу, що панує в людській спільноті, є цілковито безтілесною, адже він спирається на істину; здійснюється згідно з настановами справедливості; вимагає одушевлення і вдосконалення через взаємну любов; нарешті, йому слід надавати дедалі людянішої рівноваги, зберігаючи недоторканною свободу" [7, с. 12]. Заради високої мети досягнення спільного блага в людському співжитті "необхідно провести онову умів і широкі суспільні переміни" [3, с. 527].

В питаннях повного досягнення спільного блага Соціальне Вчительство Церкви критично ставиться до тези, згідно з якою тільки економіка є джерелом розвитку суспільного життя. На думку християнських богословів, система матеріальних благ, а також відповідний світогляд не можуть бути підставою виокремлення лише матеріальної діяльності людини як єдиного джерела (центра) соціального розвитку. Свого часу Тома Аквінський також стверджував, що матеріальні блага не мають іншого призначення, окрім як підтримки фізіологічних потреб людини [2, с. 994]. Розумна кількість матеріальних благ є необхідною для нормального життя, але не може бути фетишем для суспільства. Спільне благо є не лише механічна сума окремих особистісних благ, а є духовна скарбниця, що враховує внесок кожної особистості і обертає його на дійсну користь усіх. Тільки принцип спільного блага ставить людину на центральне місце, а розподіл

матеріальних благ підпорядковується надприродній меті, згідно з якою кожна особа має право на гідне життя.

Спільне благо не обмежує (не підмінє) блага окремих осіб або блага окремих соціальних структур, спільне благо не може бути підмінено окремо взятим благом, або його суб'єктивним аналогом. Новітня історія знає чималу кількість прикладів, коли хибне тлумачення спільного блага в соціальному контексті призвело до регресу в економіці, політиці та культурі (негативний досвід тоталітарно репресивних суспільств – німецького фашизму, радянського сталінізму, "культурної революції" в Китаї тощо). Компендіум соціальної доктрини Католицької Церкви підкреслює, що спільне благо "належить кожному, водночас залишаючись "спільним", оскільки неподільне, і досягти, збільшити і зберегти його, зокрема, на майбутнє, можна тільки разом ... Суспільне благо можна розуміти як суспільний і спільнотний вимір морального добра" [9, с. 111].

Соціальне Вчительство Церкви обстоює положення, згідно з яким суспільство на всіх етапах і рівнях його розвитку має слугувати людині, гарантувати її особисту гідність. "Людина не може віднайти повноту в самій собі, абстрагуючись від того, що вона існує з іншими і для інших" [9, с. 112]. Такий підхід вимагає від віруючих не тільки співіснування в істині Христа, а також здійснення потреби людей жити в істинних формах міжлюдської комунікації невід'ємно від системи дій і вчинків (апробованої соціальної практики), які ґрунтуються на цінностях християнської етики. Таким чином, спільне благо (спільне добро), згідно з вимогами Католицької Церкви, є необхідною передумовою як подальшого поступу соціальних форм життя, так і подолання його кризового стану на шляху до омріяної мети християн – розбудови "Цивілізації Любові".

Прикладами спільного блага є здійснення вимог щодо облаштування суспільного миру, справедливого розподілу влади в державі, надійної правової системи, охорони довкілля, забезпечення всіх людей необхідними послугами, до яких, безперечно, належать здійснення прав людини (передусім права на життя) та захист її особистої гідності. До головної переумови здійснення можливості спільного блага Церква відносить створення таких соціальних умов, які дозволяють окремо взятій людині реалізувати свою Богоподібну сутність: "Вимоги спільного блага залежать від соціальних умов певного історичного періоду і тісно пов'язані з повагою до людини, до її цілісного розвитку й основних прав" [9, с. 112].

Церква покладає на віруючих обов'язки керуватися в конкретних соціально-економічних та інших взаємовідносинах принципом спільного блага: "Кожна людина має сприяти, згідно із власними можливостями, досягненню і розвитку спільного блага" [9, с. 112]. Служити спільному благу мають всі вірні, "керуючись не редукціоністськими теоріями, які спрямовані на користь окремих осіб, а логікою щонайбільшої відповідальності, що її людина бере на себе. Спільного блага не легко досягти, тому що воно вимагає здатності до постійних пошуків блага для інших як для самого себе" [9, с. 113]. Понад те, люди (як віруючі, так і не віруючі) мають право користуватися досягненнями відповідальних соціальних взаємовідносин, які є віддзеркаленням зреалізованого принципу спільного блага. В такому контексті цей принцип сприяє справедливому розподілу благ, урахувавши те, що "розподілу створених благ, як відомо кожному, сьогодні заважає найтяжче зло, яке полягає у великій нерівності між зменькою надзвичайно багатих і незліченною кількістю людей позбавлених власності. Тому необхідно, аби розподіл благ відбувався згідно з нормами спільного блага, тобто соціальної справедливості" [9, с. 113].

Відповідальність за здійснення принципу спільного блага в соціальній практиці покладається не лише на окремих осіб – наприклад християн, але на суспільство загалом і конкретний державний устрій. Здійснення цього принципу на загально державному рівні віддзеркалює необхідну і бажану потребу функціонування демократичного устрою держави, цей принцип визначає пошук оптимальних механізмів соціального керування відповідно до потреб конкретної політичної ситуації, адже відомо, що "політична спільнота існує заради отого спільного блага, в якому знаходить своє повне оправдання і ґлузд, і з якого виводить своє первісне і собі властиве право. А спільне благо обнімає суцільність тих соціальних життєвих умовин, в яких люди, сім'ї і товариства можуть повніше і легше здобути свою власну досконалість" [3, с. 594]. Окрема особа, родина чи соціальна група самі по собі не можуть сягнути повноти розвитку, який дозволить жити бажаним і "більш людським життям". Звідси потреба в соціально-політичних інститутах, які мають "забезпечити людей необхідними матеріальними, культурними, моральними і духовними благами. Таким чином, "мета суспільного життя – спільне благо, якого домагаються в конкретних історичних умовах" [9, с. 114].

Формування людських взаємовідносин на основі принципу спільного блага потребує, щоб демократичні уряди окремих країн виконували покладені на них зобов'язання справедливої гармонізації інтересів різних частин населення держави [8, с. 448]. Водночас "необхідно пам'ятати, що в демократичній державі, де рішення звичайно приймається більшістю народних обранців, керівники країни повинні інтерпретувати спільне благо своєї держави, не лише прислухаючись до цієї більшості, але виходячи зі справжнього блага всіх членів спільноти, включаючи тих, хто становить меншість" [9, с. 114]. В енциклопедії "Sollicitudoreisocialis" ("Турбота про соціальні справи", 30.12.1987 р.) Іван Павло II наголосив на існуванні сукупності "негативних чинників, які працюють проти справжнього усвідомлення загального спільного блага та потреби підтримати його" [6, с. 48]. Такими чинниками він називав "гріх" і "структури гріха" [6, с. 48]. Для подолання перешкод розвитку людського співтовариства необхідно звертатися за допомогою до морально-етичних за своєю суттю рішень – "щораз більшого усвідомлення взаємозалежності між поодинокими людьми й цілими народами" [6, с. 51]. Іван Павло II підкреслював, якщо розуміти взаємозалежність як моральну категорію, що визначає специфіку взаємних стосунків у людському співтоваристві, то "відповіддю на зрозумілу таким чином взаємозалежність – як моральна і суспільна постава, "чеснота" – є солідарність. ... тверде й непохитне рішення присвятити себе спільному благові... благові всіх та кожного, бо ми всі справді є відповідальними за всіх" [6, с. 52].

В людському співжитті спільне благо це не абстрактна мета, а соціокультурний факт, який є наслідком використання принципу спільного блага як вищої моральної цінності в житті суспільства загалом і окремої особи зокрема. Інакше кажучи, принцип спільного блага набуває практичної значущості тільки у співвідношенні із конкретними мотивами дій і вчинків особи, які є невід'ємними від потреби універсального спільного блага, до якого належить Бог. "Бог – кінцева мета кожного створіння. За жодних обставин не можна позбавляти спільне благо його трансцендентного виміру, який вивисується над історією, водночас реалізуючи її" [9, с. 114]. Прагматизоване чи вульгарно-матеріалістичне тлумачення спільного блага приводить до того, що воно трансформується у пошук звичайного приватно окресленого

добробуту і приводить до втрати трансцендентної мети, тобто найглибшої причини свого існування [9, с. 114].

В енциклопедії "EvangeliumVitae" ("Євангелія життя", 25.03.1995 р.) Іван Павло II обґрунтовував необхідність і можливість здійснення спільного блага задля майбутнього суспільства через узгодження цивільного права з правом моральним, під яким він розумів "підставове й первинне право кожної людини на життя" [5, с. 106]. З огляду на це, закони, які спрямовані проти людського життя (допускають переривання вагітності, евтаназію), "суперечать не лише благу окремої особи, але й також спільному благу" [5, с. 107]. Невизнання права на життя заперечує саму можливість здійснити спільне благо і, як наслідок, заперечує істинність і моральність законів, які мають служити людині [5, с. 107]. В ситуації поглиблення "кризи людського життя" спільне благо, як і спільні зусилля спрямовані на її якнайшвидше подолання, не можуть не стати засадничими орієнтирами духовного розвитку суспільства.

Досліджуючи змістовні характеристики поняття "спільне благо", Папа Венедикт XVI зазначив його нерозривність з поняттями "індивідуального добра" і "християнської любові". Він аргументував тим, що "окрім добра індивідуального є добро, яке пов'язується із соціальним життям осіб: спільне добро" [1, с. 11]. Любити окрему людину означає бажати їй добра і докладати для цього усіх зусиль, тож "бажати спільного добра і докладати зусилля для цього – вимога справедливості і любові" [1, с. 11]. Венедикт XVI підтвердив актуальність висновків II Ватиканського Собору, в яких спільне благо в найширшому значенні визначається як сукупність умов суспільного життя, що дають гарантію окремим громадам самореалізувати себе в сфері соціального буття.

Спільне благо, як говорить вчений богослов Н. Нойхауз, "закорінене у складному сплетінні цінностей, традицій, технічних, економічних, соціальних, культурних, правових і політичних структур, сплетінні, в якому складно розібратися, але яке у своїй сукупності створює передумови персонального розвитку й тим самим індивідуального добробуту" [10, с. 102]. Мова йде не тільки про проблеми держави і державного устрою, але й про всі форми існування людського співтовариства. "Таким чином існує спільне благо сім'ї, університету, підприємства, міста, а рівно й спільне благо держави або співдружності держав" [10, с. 102]. У такому значенні вирішується проблема часткового збігу змісту поняття спільного блага та суспільного миру.

Проблемі зв'язку спільного блага і суспільного миру присвячується підрозділ "Загальне благо і суспільний мир" в енциклопедії Папи Франциска "EvangeliiGaudium" ("Радість Євангелія", 24.11.2013 р.). Франциск аналізує змістовні характеристики поняття загального/спільного блага і вирішення проблеми суспільного миру через сформульовані ним субординовані принципи: "час важливіший за простір", "єдність важливіша за конфлікт", "дійсність важливіша за ідею", "цілісність важливіша за частину"¹, що "впливають з головних постулатів соціальної доктрини Церкви, які становлять перші основні орієнтири для тлумачення та оцінки соціальних явищ" [11, с. 167].

Можна висновувати, що Магістеріум Католицької Церкви розуміє принцип спільного блага як чинник суспільного прогресу, а його здійснення подає як одну з передумов подолання "культури смерті" в сучасному світі. Іван Павло II також констатував, що позаяк найвищим, єдиним та істинним благом є Бог [4, с. 96], то це

¹ Докладніше про зміст принципів, які "можуть скеровувати розвиток суспільного співжиття і будівництва народу, в якому відмінності гармонійно поєднані в межах одного спільного устремління" див.: [11, с. 166–176].

означає, що своєї довершеної форми принцип спільного блага (добра) може набути лише в поєднанні соціальної практики з системою фундаментальних цінностей християнського віровчення. Тільки так може бути зреалізованим прагнення всіх людей до спільного добра, справедливості і щастя: "Прагну Тебе, Справедливосте й Невинносте, гарна велична Твоім сьйвом і незглибіване життя. Хто входить у Тебе, "входить у радощі Господа свого", і не боїтиметься, а почуватиметься якнайкраще в Найвищому Добрі" [12, с. 31].

Список використаних джерел

1. Венедикт XVI. ЛЮБОВ У ПРАВДІ [Текст] / Переклад з італ. Ореста Дверницького, ЧСВВ – Жовква: Місіонер, 2010. – 127 с.
2. Горелов А. Общее благо [Текст] // Католическая энциклопедия. Т. III. М–П. – М.: Научная книга, Изд-во Францисканцев, 2007. – С. 993–996.
3. Душпастирська Конституція про Церкву в сучасному світі "Радість і надія – Gaudium et spes" [Текст] // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, Декрети, Декларації. – Львів, Монастир Монахів Студійського Уставу: Видавничий відділ "Свічадо", 1996. – С. 499–619.
4. Йоан Павло II. Енцикліка Veritatis Splendor Верховного Архієрея Папи Йоана Павла II до всіх єпископів Католицької Церкви про деякі фундаментальні питання морального вчення Церкви [Текст] – К.: Кайрос, 2013. – 140 с.
5. Йоан Павло II. Енцикліка Євангелія життя / Енцикліка Evangelium Vitae Святішого Отця Йоана Павла II до єпископів, священників і дяконів,

ченців і черниць, світських католиків та до всіх людей доброї волі про вартість і недоторканність людського життя [Текст] / Пер. з польської та німецької К. Демчук, В. Паскевич, В. Дивнич. Редактор доктор теології о. Софрон Мудрий ЧСВВ. – Liberia Editrice Vaticana, 1995 – 159 с.

6. Іван Павло II. Енцикліка "Sollicitudo rei socialis – Турбота про соціальні справи" Вселенського Архієрея Івана Павла II [Текст] – Львів: Свічадо, 2011. – 71 с.

7. Іван XXIII. Мир на землі. Енцикліка Папи Івана XXIII про встановлення миру між усіма народами в істині, справедливості, любові та свободі [Текст] – Львів: Свічадо, 2008. – 53 с.

8. Катехизм Католицької Церкви [Текст] – Синод Української Греко-Католицької Церкви, 2002 р. Б. – 772 с.

9. Компендіум соціальної доктрини Церкви [Текст] – К.: Кайрос, 2008. – 549 с.

10. Нойхауз Н. Цінності християнської демократії [Текст] / Пер. с нем. – М.: Республика, 2005. – 192 с.

11. Папа Франциск. Апостольське повчання "Радість Євангелія" [Текст] / Переклад з італійської: Оксана Бодак за редакцією о. Тараса Барщевського. – Львів: Свічадо, 2014. – 220 с.

12. Святий Августин. Сповідь [Текст] / Пер. з латин. Ю. Мушака; Післям. С. Здіюрка. – К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2008. – 319 с.

13. John Paul II. Supreme Pontiff Encyclical Letter Redemptor Hominis to his Venerable Brothers in the Episcopate, the Priests, the Religious Families, the Sons and Daughters of the Church and to all men and women of good will at the beginning of His Papal Ministry [Електронний ресурс]. – Електрон. дан. – Режим доступу: http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/en/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_04031979_redemptor-hominis.html, вільний. Назва з екрану. – Мова англ.

Надійшла до редколегії 18.01.16

Присухин С. И.

ПРИНЦИП ОБЩЕГО БЛАГА В СОЦИАЛЬНОМ УЧЕНИИ КАТОЛИЧЕСКОЙ ЦЕРКВИ

Статья посвящена анализу существенных характеристик принципа общего блага в системе социально-этических ценностей христианской культуры, учитывая насущную необходимость скорейшего преодоления "культуры смерти" и обустройство едва ли не единственной ее альтернативы – культуры жизни (концепция культуры жизни Иоанна Павла II).

Ключевые слова: благо, материальные и духовные блага, общее благо, достоинство личности, ответственность и общее благо, общее благо и индивидуальное добро, общее благо и социальный мир.

Prusukhin S.I.

THE PRINCIPLE OF THE COMMON GOOD IN THE SOCIAL TEACHING OF THE CATHOLIC CHURCH

This article analyzes the essential characteristics of the principle of the common good in the system of the socio-ethical values of Christian culture, considering the urgent need to overcoming the "culture of death" and the arrangement is hardly the only alternative to the culture of life (the concept of the culture of life John Paul II).

Keywords: good, the material and spiritual good, the common good, the dignity of the human person, responsibility and the common good, the common good and individual good, common good and social peace.

УДК 1 (091): 294.3

А.Ю. Стрелкова, канд. філос. наук

ПРОБЛЕМИ БУДДІЙСЬКОЇ ОНТОЛОГІЇ: ПОРОЖНЕЧА І НЕПОДВІЙНІСТЬ¹

У статті порушено базові філософські проблеми буддійської онтології, відмітною рисою якої є наявність у ній крім буття і небуття ще однієї, більш фундаментальної онтологічної категорії – порожнеча, яка не співпадає ані з буттям, ані з небуттям. На базі аналізу першоджерел показано, що порожнеча, будучи свого роду абсолютною в буддизмі, існує не як вічна і незмінна реальність, а як динамічна неподвійність феноменального та нефеноменального виміру буття.

Ключові слова: Буддизм, онтологія, неподвійність, адвайта, порожнеча, шуньята.

В основі буддизму, як світової релігії з понад двохтисячолітньою історією, лежить система світобачення, побудована не так на доктринальних настановах священних текстів, як на філософських принципах, закладених засновником буддизму Буддою Шак'ямуні і розвинутих пізнішою буддійською традицією. Тож лише вивчення цих засад під кутом філософського аналізу може дати нам адекватне знання про буддизм як релігію, яке не буде формальним описом сучасних або історичних реалій буддизму, а розкриє внутрішні механізми його формування і функціонування.

Філософія порожнечі, хоч і представлена, залежно від історичного періоду та школи, під різними кутами зору, є наріжною для всіх без виключення шкіл буддизму: від його витоків до сьогодення. У цій статті ми звернемося до онтологічного аспекту порожнечі, маючи на меті на базі аналізу першоджерел показати, в який спосіб, згідно з буддійськими текстами, може існувати порожнеча, котра є чимось принципово іншим, ніж річ, й, відповідно, не може існувати так, як існують звичайні речі.

В Україні філософська проблематика буддизму на сьогодні ще не стала предметом системного наукового дослідження². Звернення до неї поодинокі. Філософських питань буддизму та даосизму, і, зокрема, проблематики порожнечі торкалася у своїх дослідженнях з китай-

¹ Стаття є доопрацьованим текстом доповіді, виголошеної на круглому столі "Буддизм в Україні та на Заході" (7–8 жовтня 2015 р.), організатори: Релігійний центр всеукраїнського об'єднання буддистів лінії Карма Каг'ю, ГО "Українська асоціація релігієзнавців", Інститут філософії імені Г.С. Сковороди НАН України та Кафедра релігієзнавства філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

² Під час роботи над текстом статті автором було видано першу в Україні монографію, присвячену філософській проблематиці буддизму [7]. Тут же ми маємо на меті висвітлити один з аспектів, який залишився ненаголошеним у цьому дослідженні.